

Bij het Kyriegebed

Afgelopen vrijdag stond er in dagblad Trouw een oproep aan onze regering van heel veel protestantse gemeentes in ons land. Deze is in een aparte bijlage bijgevoegd. Het bereikte ons helaas te laat om ons erachter te kunnen stellen, we hebben dit niet samen kunnen bespreken. Ik ben persoonlijk heel blij met dit initiatief van onderop en stel me er volledig achter. We kunnen, we mogen niet zwijgen, niet als mens en niet als kerk.

Het wordt alleen maar erger in Gaza. Een heel volk wordt uitgehongerd, weggejaagd, uitgemoord door de regering Netanyahu. Naar protesten, ook vanuit de eigen bevolking en eigen militairen, wordt gewoon niet geluisterd, maar het plan wordt doorgezet. Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik kan de beelden van al die wanhopige mensen bijna niet verdragen maar ik vind dat ik het moet weten, dus blijf ik toch kijken. Ook uit respect voor de mensen die de moed hebben om verslag uit te brengen van deze gruweligheden op wat nu de dodelijkste plek ter wereld voor journalisten is.

Bij wijze van Kyriegebed wil ik een bericht met u delen uit de krant van afgelopen dinsdag dat me raakte. Anas Al Sharif, een jonge journalist bij Al Jazeera werd samen met vijf collega's gedood bij een gerichte Israelische aanslag op hun leven. Hij is 28 jaar geworden. Hij wist heel goed welk gevaar hij liep en ging toch door met verslag uitbrengen van de gruwelen in Gaza, om de wereld te laten zien wat daar gebeurt.

Al Sharif liet een indrukwekkende boodschap na waarin hij anderen de zorg toevertrouwt van zijn vrouw, die hem steunde in zijn missie, standvastig als de onbuigzame stam van een olijfboom noemt hij haar, en van hun twee jonge kinderen en schrijft: *Als ik sterf, sterf ik standvastig met mijn principes. Vergeet Gaza niet. En vergeet mij niet in jullie oprechte gebeden om vergiffenis en genade.*

Laten we doen wat hij vraagt. Laten we een moment stil zijn en deze moedige mens en alle, alle anderen die het slachtoffer zijn van deze waanzin, zowel Palestijnen als Israëliërs, gedenken in een woordeloos gebed, dat we ieder op onze eigen manier bidden.

En daarna samen die God prijzen die alle mensen en alle volken ziet en in zijn hart draagt, wiens barmhartigheid geen einde kent.

OVERDENKING

Wees alert, blijf wakker, doe je gordel om, zo klonk het in de lezing van vorige week en op dit punt pakken we de draad weer op. Toen ik in het begin van de week deze woorden las en me afvroeg wat ik er vandaag over zou kunnen zeggen, moet ik zeggen dat ik nog niet zo heel erg stond te popelen om waakzaam en alert te zijn en me aan te gorden, maar eigenlijk liever nog wat wilde dommelen en me overgeven aan die heerlijke lome rust van de zomer.

Ik moest wel even een drempel over, in het algemeen, en zeker ook bij dit tekstgedeelte over de onverwachte komst van de Mensenzoon.

Soms kan de werkelijkheid van de Bijbel een andere, gesloten werkelijkheid lijken waar je maar moeilijk toegang toe kunt vinden, een werkelijkheid die maar weinig verbinding lijkt te hebben met je eigen werkelijkheid van dat moment.

Heer, is deze gelijkenis alleen voor ons bedoeld of voor iedereen? vraagt Petrus, en wij zouden een soortgelijke vraag kunnen stellen. Voor wie zijn deze woorden bedoeld? Voor de leerlingen van toen? Of ook voor ons? Voor iedereen, werkelijk iedereen?

Ik keek ook even in de Groot Nieuws Bijbel waar als kopje boven dit gedeelte staat: *De tijden verstaan*. Voor mij werden die woorden gaandeweg een soort ingang tot deze tekst. We leven de tijden van ons leven. We doen de dingen die gedaan moeten worden. De boodschappen, de afwas, de tuin. We werken en we zoeken ontspanning. We volgen het nieuws. Maar verstaan we ook iets van de tijden van ons leven, of ondergaan we ze alleen maar?

Dat ik indertijd theologie ben gaan studeren, maar nauwelijks beseffend waar ik precies aan begon, heeft te maken met het verlangen om de tijden niet alleen te ondergaan, maar er ook iets van te verstaan. Om iets van het leven, van de mensen, van mezelf te leren begrijpen. Om iets op het spoor te komen van een verband, iets van, met de woorden van het lied waarmee we vanmorgen begonnen, rust en duur, zin en samenhang.

En ik denk dat dat het ook wel zo iets zal zijn dat u hier vanmorgen naar de kerk brengt. Het verlangen naar iets dat een tegenwicht bieden kan tegen de grilligheid en onbestendigheid van de tijden, de verbijstering, de ongrijpbaarheid, iets dat daarboven uitstijgt, iets dat bestendig is en betrouwbaar.

Het is ook zeker zo dat het geloof je dat kan doen vinden en ervaren: een groter verband waarin je je leven weet opgenomen, zin en samenhang. En dan kan er soms een diepe vrede over je komen. Wie weet gebeurt dat vandaag wel.

Maar ook het omgekeerde blijft je deel: onrust en onvrede die je voortdrijft, de ervaring van het ongrijpbare, het onbestendige dat zelfs in je diepste relaties weet door te dringen, de verbijstering over zoveel dat er in de wereld gebeurt, het schrijnend gebrek aan zin en samenhang en de vertwijfeling daarover. Als je denkt dat het geloof je voor deze ervaring bewaart kom je bedrogen uit. Het plaatst je er juist middenin.

Want de Bijbel weet alles van dit ontbreken van zin en samenhang. Opvallend veel gelijkenissen gaan over een heer die er niet is, wiens komst weliswaar is aangekondigd, maar die op dit moment afwezig is. Zo kunnen ook de zin en samenhang afwezig, iets verborgens zijn, iets dat er wel is, maar dat je niet ziet. Dat is de situatie waarin de gelovige moet leven, de tijd van de afwezigheid van onze Heer, een tussentijd waarin wij op onszelf teruggeworpen zijn en ons dienen te verstaan met alle onbestendigheid en zinloosheid, met het onbeheersbare van de dingen en het onbeheersbare in onszelf, met het niet zien en niet weten.

Geloven verschijnt in onze tekst als een soort wachten. Het uithouden van de tijden van niet zien en niet weten. Maar het gaat hier niet om een blind en passief soort wachten. *Doe je gordel om en houd je lampen brandende.*

Het omdoen van de gordel ging gepaard met het optrekken van het lange kledingstuk dat men droeg om de benen vrij te maken om te gaan lopen. Je zou het kunnen vergelijken met opstropen van de mouwen. Een houding van klaar staan om in beweging te komen. Het verwijst naar het verhaal van de uittocht die ook plaats vond in de nacht, toen de slaven in Egypte zich aangorden om op weg te gaan. Een onzekere weg naar een onbekende toekomst. Maar een weg die hen weghaalde uit wat niet goed was: een leven van onderdrukking, onvrijheid, onrecht, een leven zonder hoop waar alles op slot zit.

Geloven is een tegen alles in levend houden van de overtuiging dat het leven anders bedoeld is, de hoop op toch eens een opening in alles wat muurvast lijkt te zitten, dat het zo niet mag en niet zal blijven, -dat er nog iets te gebeuren staat.

In de gelijkenis van vandaag, over de beheerder die door zijn heer wordt aangesteld neemt het wachten de vorm aan van dienen: ieder mens geven waar hij en zij recht op heeft, mensen recht doen. Wie dit probeert wordt trouw genoemd, een woord dat in het Grieks hetzelfde is als gelovig. Ook het woord voor ongelovig en ontrouw is hetzelfde. Geloven heeft in de Bijbel vooral te maken met het schenken van je vertrouwen en trouw zijn aan wat of wie je eenmaal je vertrouwen schonk.

Als er niets is dat een mens zijn vertrouwen kan schenken verkwijnt hij, gaat het verkeerd met haar. Dan is een mens niet meer dan een speelbal van het lot, een wezen dat in zijn handelen slechts in staat zal zijn tot dezelfde willekeur als die hij ondergaat.

Grillig en onbetrouwbaar, zoals de slechte knecht uit de gelijkenis die doet wat in hem opkomt, de slaven en slavinnen mishandelt en zichzelf bezat. Er is niets aan wie deze man zijn vertrouwen en zijn trouw heeft geschonken. Hij heeft geen geloof en daarom wordt gezegd dat hij het lot van de trouwelozen zal delen.

Van het leven van die journalist weet ik heel veel niet, maar ik denk wel dat over hem gezegd kan worden dat het getuigt van trouw aan waarin hij geloofde, tot het verschrikkelijke einde toe.

Ongelovig zijn is in de Bijbel trouweloos zijn. Geloven is trouw zijn, betrouwbaar zijn. Geloven is je vertrouwen en je trouw schenken aan de goede macht die ons deze wereld en dit leven geschonken heeft en die in ons mensen vertrouwen heeft willen stellen. Trouw proberen te zijn aan de wereld die Gods wereld is, vast willen houden aan de goedheid en de schoonheid van die wereld, -ondanks alles wat kwaad en lelijk en onbetrouwbaar is. Trouw zijn aan de mensen, alle mensen, die Gods mensen zijn, tegen alle ontrouw, die van anderen en die van jezelf in. En ook trouw zijn aan jezelf, jezelf niet opgeven, iets goeds van je eigen leven blijven verwachten, ondanks de dingen die anders gegaan zijn dan je had gewild, ondanks al die dingen die je anders gedaan hebt dan je had gewild, steeds weer opnieuw willen geloven dat je niet voor niets leeft, dat je een kostbaar mens bent met een roeping, een opdracht en met duizend mogelijkheden om die opdracht te vervullen.

Hoe meer aan iemand is toevertrouwd, des te meer zal van hem worden gevraagd – met die woorden eindigde onze lezing. Dat kan nogal dreigend klinken. Maar wat hier wordt gezegd is dat er niets van je wordt gevraagd dat je niet eerst al is gegeven. Als je gelooft heb je weet van iets dat je geschonken is, zonder dat je er ook maar iets voor hebt gedaan. En dat maakt dat je, met de woorden die Karel Eykman meegeeft aan Psalm 116, iets terug wilt doen: *Alles wat ik kreeg wordt nu wat ik geef* zo verwoordt hij dat heel treffend. Vanuit het besef dat de trouw die van je gevraagd wordt, de trouw aan de wereld, de mensen en aan jezelf, zijn diepste grond heeft in de trouw waarmee God alles draagt, jouw inspanningen, en ook je vragen en vertwijfeling, je niet weten en je falen, ook je ontrouw.

Het geloof in deze God maakt vrij van alle angst, krampachtigheid en het gevoel van hopeloosheid -en ja, dat geeft het leven rust en duur, zin en samenhang.

